

VYLEPŠENÍ STRUKTURY VODNÍHO TOKU

Obnova struktury řeky Nebel u Hoppenrade

Nížinná řeka, vývojový koridor, vlastní dynamika, ochrana přírody, řízení o pozemkové úpravě

Obr. 1 Nebel u Hoppenrade – výchozí stav

Přírodě vzdálená, regulovaná řeka Nebel v oblasti Hoppenrade získává na asi dvoukilometrovém úseku díky nově vybudovanému koridoru prostor pro svůj dynamický rozvoj. Kromě cílů Směrnice o stanovištích je v řešení zohledněno zemědělské využívání přilehlých ploch v údolí. Pozoruhodný je i zvolený postup: projekt byl zahrnut do integrovaného konceptu rozvoje venkova a do řízení o pozemkové úpravě. Díky tomu mohl být projekt naplánován a schválen velice rychle (šest měsíců od ukončení plánování do prvního zarytí rýče).

Oblast

Řeka Nebel je přítokem řeky Warnow. Zmíněný úsek řeky v délce 1600 m se nachází v oblasti obce Hoppenrade na jihu okresu Güstrow. Rozlehlé nížinné rašeliniště, kterým Nebel protéká, je využíváno jako louky a pastviny, přičemž má vysokou ochranářskou hodnotu. Rašeliniště je znehodnocováno melioračními opatřeními.

Povodí a spolková země: Warnow-Peene, Meklenbursko – Přední Pomořansko,

Typ vodního útvaru podle LAWA: typ 12 "organicky ovlivněné řeky"

Zařazení v systému hodnocení očekávaných výsledků podle RSV: dosažení cílů nepravděpodobné

Indikativní ukazatelé zatížení a dopadů (RSV): značné nedostatky v hydromorfologii, třída 3, střední stav

Ochranný status: přírodní rezervace a evropsky významná lokalita

Podnět

Uvažované území je regulovaný, zahloubený a napřímený úsek řeky Nebel s typickým (lichoběžníkovým) profilem. Kvůli výstavbě, stálé údržbě a zemědělskému využívání ploch až k hornímu kraji břehu chybí přechodové zóny obojživelníků a struktury typické pro přirozený vodní útvar. Schází tu rovněž přírodní stanoviště, mikroklima a prostor pro shánění potravy pro vodní a temporální faunu.

Studie proveditelnosti z roku 2002 ukázala, že typické struktury toku a osídlení bude možné docílit jen při provedení přírodě blízkých stavebních zásahů.

Cíle

vylepšení struktury vodního útvaru a dosažení "dobrého stavu" podnícení vlastního dynamického vývoje toku a břehových struktur ve vývojovém koridoru umožnit přírodě blízký odtokový a záplavový režim (vybřežování toku v jarním období: 3 – 4 měsíce) obnovení, příp. rozvoj struktury přírodních stanovišť typických pro obojživelníky a vodní živočichy zřízení mělce zaplavovaných břehových zón, které umožní vytvořit prostor pro dynamiku řeky a pro vývoj společenství typických pro vlhké nížiny. optimalizace poměru spodní vody v rašeliništi, minimálně na území koridoru, zvýšením středního stavu hladiny řeky Nebel a obnovením pravidelného zaplavování obnovení přirozené skladby močálových lesů a rákosí zavedení takového způsobu využívání zemědělských ploch, který bude přizpůsoben danému stanovišti bezškodné odvedení 10-leté vody v prostoru koridoru vytvoření podkladů pro budoucí monitoring

Opatření

Na řece Nebel budou nad a pod přehrazením toku vytvořeny meandry, aby se v co nejvyšší míře obnovila vlastní dynamika toku. Vzorem tohoto opatření jsou přírodní úseky toku. Řeka tak získá nové koryto, které bude díky 50 – 100 m širokému meandrovému pásu zohledňovat přirozený odtokový a záplavový režim. Do koncepce je rovněž zahrnuto využití mrtvého dřeva a pařezů s kořeny, které zajistí různorodost proudění, zadržování naplavenin a stabilitu vodního toku. Mrtvé dřevo slouží navíc jako přírodní úkryt, zdroj potravy, vylepšení struktury toku a členitosti substrátu.

Řečiště řeky Nebel se rozdělí na dvě části: přírodě blízké koryto a 20 až 70 m širokou rozlivovou zónu. V oblasti rozlivu vody se terén upraví tak, že se na menších úsecích vytvoří středně až silně zvlněný povrch. V průměru to bude znamenat vytěžení 0,3 až 0,6 m půdy. Prostor bude částečně osazen stanovištními druhy dřevin.

Přírodě blízké koryto (jeho hloubka, šířka dna a sklony břehů)bylo vytvarováno tak, že pojme maximálně střední průtoky, vyšší voda už se rozlévá. Šířka dna činí 1,2 až 2,5 m při silně proměnném sklonu břehů. Podélný sklon je opatřen mělčinami a podélnými štěrkovými lavicemi, čímž vzniká hloubka koryta od 0,9 do 1,3 m. Revitalizovaný tok řeky Nebel překonává na 2 450 metrech výškový rozdíl 2 m s různým spádem od 0,7 do 1,2 promile. Tyto hodnoty přibližně odpovídají přirozenému spádu na horním a dolním toku řeky, který činí cca 1 promile. Úpravou se tok prodloužil o 975 metrů.

Vodní koridor ohraničují dva příkopy, které zajišťují funkční oddělení toku od přiléhajících zemědělsky využívaných oblastí pastvin a luk. Tato oblast má být navíc s ohledem na vodní režim upravena např. z hlediska retence vody.

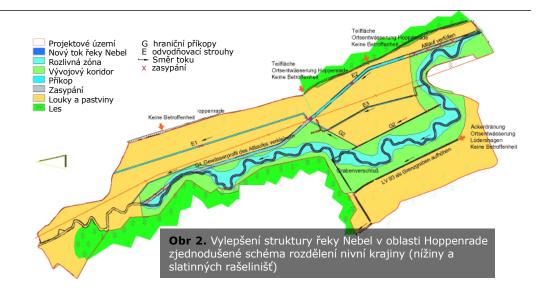
Aktéři / postup

Velmi pozoruhodné je rychlé prosazení plánu díky začlenění do řízení o změnách využití pozemků na zemědělských plochách. Plány revitalizací, které vycházely z integrovaného konceptu rozvoje venkova pro oblast Krakow am See (z roku 2004), byly odsouhlaseny Státním úřadem pro životní prostředí a přírodu Roztoky a Úřadem pro zemědělství Bützow. Díky tomu mohly být plány začleněny do programu opatření pozemkových úprav "Hoppenrade" (ustanoven 22. 9. 2003). To je mimo jiné součástí infrastrukturních projektů; části popisované revitalizace slouží jako kompenzace jiných zásahů. Informování účastníků a nositelů veřejného zájmu bylo provedeno na základě programu opatření, který byl 22. 4. 2005 odsouhlasen s představenstvem společenství účastníků podílejících se na pozemkové úpravě. Program byl schválen 11. 05. 2005 Ministerstvem zemědělství (vrchní úřad pro změny využití pozemků). Schválení tohoto programu nahrazuje usnesení o stanovení plánu, které řídí veřejnoprávní vztahy mezi nositeli záměru a ostatními účastníky; kromě toho nejsou žádná další úřední rozhodnutí nutná. Stavební práce proběhly od listopadu 2005 do července 2006, opatření týkající se výsadby se uskutečnily na jaře 2007.

Pozemková úprava nabízí obrovskou výhodu, že plánování a prosazování opatření, v tomto případě revitalizace, může proběhnout nezávisle na řízení o vlastnických vztazích. Toto řízení se koná prostřednictvím plánu pozemkové úpravy, za určitých okolností dokonce teprve po dokončení stavebních opatření.

Náklady / financování

Bezprostřední náklady na provedení záměru (467.600 euro) nesl Státní úřad pro životní prostředí a přírodu Roztoky. Financování pro úsek vodního útvaru 1. řádu podle zákona o pozemních vodách proběhlo přes sektor "vodní stavby", fond agrární struktury a ochrany břehů (GAK), který se skládá ze 70 procent ze spolkových a z 30 procent ze zemských prostředků. Náklady na ochranu druhů dle Směrnice o stanovištích činily 25.000 euro, pro práci s veřejností 6.900 euro (letáky, informační tabule).

Výsledky / hodnocení

Hodnocení ekologické účinnosti proběhne prostřednictvím odsouhlaseného monitoringu. Nejméně do roku 2013 budou ve dvouletých intervalech zkoumány složky kvality podle RSV a rovněž vybrané druhy živočichů a rostlin ze Směrnice o stanovištích.

Kontakty

Státní úřad pro životní prostředí a přírodu Roztoky (STAUN) Erich-Schlesinger-Str. 35 18059 Rostock

www.mv-regierung.de/staun

Biota - Institut pro ekologický výzkum a plánování s.r.o. Nebelring 15 18246 Bützow www.institut-biota.de

Úřad pro zemědělství Bützow Schlossplatz 6 18246 Bützow Kontaktní osoba: Herr Bittl r.bittl @aflbuez.mvnet.de

Přeloženo z německých "Steckbriefe zur WRRL Umsetzung" od Grüne Liga e.V. Redakce: Michael Bender, Tobias Schäfer, Aline

Weser, Alexandra Gaulle Přeložila: Květa Šimková Upravila: Tereza Dvořáková

Program Ochrana přírody 130 00 Praha 3 tel/fax: 222 781 471, 222 782 808 e-mail: priroda@arnika.org

republiky" je financován Spolkovým ministerstvem životního prostředí a Spolkovým úřadem pro životní prostředí. Tyto instituce nenesou žádnou zodpovědnost za správnost a úplnost údajů ani případné narušení

GRÜNE LIGA e.V. Bundeskontaktstelle Wasser 10405 Berlin Tel.: +49 30 4433 91 -44 Fax: -33 E-Mail: wasser@grueneliga.de

